

Vellir í Ölfusi

Fornleifakönnun

Orri Vésteinsson

Fornleifastofnun Íslands
FS139-01041
Reykjavík 2001

Efnisyfirlit

1. Inngangur	4
2. Löggjöf um minjavernd	4
3. Fyrri athuganir og staðhættir	5
4. Fornleifaskrá	6
5. Niðurstöður	11
6. Tillögur um aðgerðir	12
7. Heimildaskrá	13

1. kafli. *Inngangur*

Fyrirtækið Eldhestar ehf. hefur látið deiliskipuleggja land sem það hefur til umráða á Völlum í Ölfusi, ræmu af landi Vorsabæjar og hluta af óskiptu landi Reykjatorfu í sömu sveit. Í mars 2001 fór fyrirtækið þess á leit við Fornleifastofnun Íslands að hún gerði fornleifaskráningu á deiliskipulagsreitnum. Skráningin var gerð 16. mars 2001. Hana gerði Orri Vésteinsson en heimildamaður var Kjartan Björnsson sem fæddur er á Völlum 14. mars 1945. Eru honum færðar bestu þakkir fyrir aðstoðina.

2. kafli. *Löggjöf um minjavernd*

Á undanförunum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Samkvæmt 17. grein Þjóðminjalaga (nr. 88/1989, sbr. lög nr. 43/1991 og breyting á lögum samþykkt 7/5 1994), eru allar fornleifar á Íslandi friðhelgar: "Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja ..."

Er þessi fornleifakönnun í anda þeirra markmiða sem sett hafa verið þessari löggjöf. Mat á áhrifum skipulags á fornleifar gerir kröfur um fjölpætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í Þjóðminjalögum víðtæk. Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
 - b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
 - c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
 - d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
 - e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
 - f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, Þjóðtrú eða Þjóðsagnahefð;
 - g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
 - h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
 - i. skipsflök eða hlutar úr þeim.
- Að jafnaði skal telja minjar 100 ára og eldri til fornleifa

Fornleifakönnun

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari skilgreiningu hefur verið fylgt við fornleifaskráninguna.

Ef mannvistarleifar sem falla undir ofangreinda skilgreiningu finnast á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði, þá þarf að leita heimildar til að hreyfa við þeim. Í 21. gr. Þjóðminjalaga segir m.a. : “Nú telur... sá sem stjórnar opinberum framkvæmdum, svo sem vegagerð, að hann þurfi að gera jarðrask er haggar við fornleifum og skal hann þá skýra Þjóðminjasafni Íslands frá því áður en hafist er handa um verkið. Lýst skal nákvæmlega breytingum þeim er af framkvæmd mundi leiða. Þjóðminjasafn ákveður hvort og hvenær framkvæmd megi hefja og með hvaða skilmálum”.

3. kafli. *Fyrri athuganir og staðhættir*

Engin fornleifakönnun hefur áður farið fram í landi Valla. Svæðisskráning fyrir jörðina var gerð árið 1997 en þá var öll Reykjatorfa skráð sem hluti af könnun fornleifa á Hengilssvæðinu.¹ Árið 1999 var gerð svæðisskráning fyrir allt sveitarfélagið Ölfus og var þá farið aftur yfir eldri skráningu Reykjatorfu.²

Vellir voru hluti Reykjatorfu og fengu ekki skilgreind landamerki fyrr en á 20. öld. Landareignin afmarkast af Varmá að norðan, og gömlum farvegi Varmár að vestan en þar á Vorsabær land handan við. Þessi merki eru gömul Reykjatorfumerki en yngri mörk Valla eru þjóðvegur nr. 1 að norðaustan og síðan lína milli Valla og Kross, fyrst í vestur norðan við Kross en síðan til suðurs. Sunnan við land Valla á Reykjatorfa sem er óskipt land.

Bæjarstæðið er norðarlega í landareigninni þar sem land fer að hækka í átt að fjallrsótum. Bærinn hefur verið settur á brún í landslaginu en í kringum hann er gott tústæði frá náttúrunnar hendi, harðlent vallendi með hraunhólum. Sunnar voru mýrar sem nú hafa verið ræstar fram. Landareign Valla er því alfarið slétt láglandi, þurrlandi að norðan en votlandi að sunnan. Mannvirki hafa í gegnum tíðina fyrst og fremst verið reist á þurrlandinu, í túninu heima við bæinn og í næsta nágrenni þess. Mannvirki í úthögum frá Völlum eru norðan þjóðvegur nr. 1 og því ekki innan núverandi landareignar.

¹ Birna Gunnarsdóttir & Orri Vésteinsson: *Meningarmínjar í Hengli og Grafningi norðan Úlfjótssvatns*, Reykjavík 1997.

² Hildur Gestsdóttir & Orri Vésteinsson: *Fornleifaskráning í Ölfushreppi II. Svæðisskráning í Ölfus og Selvogshreppi*, Rv. 1999.

4. kafli. *Fornleifaskrá***ÁR-516 Vellir**

20 hdr. 1706. Reykjakirkjujörð. 1382-91: Kirkia heilags Laurentij ad Reykium a land a Wollum firir .xxc. DI IV 96. 1575: Kirkian ä Reijkium i Olvese. ä land ad Vollum fijrer xxc. DI XV 643-644. 1708: "Hjer hefur kirkja verið flutt frá Reykjum um 30 ára tíma, sjást enn merki til kirkjugarðs og leiða, einninn til kirkjutóftarinnar, hvar nú er ekkert hús." Hálfðan Jónsson segir í lýsingu sinni frá 1703: "Í þessari tölu er Reykjakirkju jörðu, Vellir, hvar Reykjakirkja stóð í þrjátíu ár og nú sjást enn glögg merki til tóttar, kirkjugarðs og leiða framliðinna manna. En að Völlum var kirkjan flutt þangað (eftir því sem sannorðir menn sagt hafa) að hver hafði upp komið innan kirkju á Reykjum, en biskupinn, herra Oddur Einarsson, bifalaði Álfí Gíslasyni títtnefnda kirkju til Reykja aftur að flytja, hvar hún hefur síðan staðið." Jörðin var hluti af Reykjatorfu og átti hluta í óskiptu landi. Núverandi eignamörk ná aðeins yfir næsta nágrenni bæjarins, milli þjóðveggar 1 og gamla farveggar Varmár/Vorsabæjarlands.

1918: Tún 4,2 ha, 4/5 slétt. Garðar 984 m². Túnið var að mestu náttúrulega slétt og sama gildir um vallendið austan við það, austur að núverandi farvegi Vallalækjar (sem áður rann um túnið). Þar er haðrbali og hefur aldrei verið sléttað með vélum. Sunnan við túnið voru engjar, blautari eftir því sem sunnar dró og þar hefur verið ræst fram.

ÁR-516:001 Vellir bæjarhóll bústaður

63°59.115N 21°10.261V

"Bærinn á Völlum stendur á litlum hól, sem sennilega hefur myndast af því að bærinn hefur verið byggður þar öld eftir öld." segir í örnefnalýsingu. Íbúðarhús - elsti hluti þess byggður 1906 - stendur enn á hólnum. Í suðurmörkum hans hafa verið byggð fjögur lítil sumarhús/svefnskálar. Uppi á hólnum er íbúðarhús vestast með hálfniðugröfnum kjallara en útihús eru sambyggð því að austanverðu, hlaða næst íbúðarhús og fjós austan við hana - þar austan við er hlað.

Hólnum sjálfum og umhverfi hans hefur verið breytt mikið og eru þar nú aðkeyrslur og göngustígar, lystigarður að sunnan og vestan en athafnasvæði að austan og norðan.

Stór ávalur hóll, rúmlega 40 m frá austri til vesturs og um 30 m frá suðri til norðurs. Bærinn hefur verið byggður á lágri brún í landslaginu og er hólinn því mun brattari að vestan og sunnan - þar rúmlega 2 m hár. Hlaðan sem er næst íbúðarhúsinu að austan brann að hluta 1955 og var þá handgrafinn kjallari undir núverandi hlöðu. Eldra fjós þar austan við - forveri þess sem nú er, snéri stafni til suðurs. Þegar grafið var fyrir súrheysgryfju norðan við íbúðarhúsið var komið niðurá hveraleir. Húsin eru nú í eigu Eldhesta.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 2; Túnakort 1918

ÁR-516:002 heimild um kirkju

63°59.109N 21°10.231V

"Hjer hefur kirkja verið flutt frá Reykjum um 30 ára tíma, sjást enn merki til kirkjugarðs og leiða, einninn til kirkjutóftarinnar, hvar nú er ekkert hús." segir í jarðabók Árna og Páls frá 1706. Hálfðan Jónsson segir í lýsingu sinni 1703: "Í þessari tölu er Reykjakirkju jörðu, Vellir, hvar Reykjakirkja stóð í þrjátíu ár og nú sjást enn glögg merki til tóttar, kirkjugarðs og leiða framliðinna manna. En að Völlum var kirkjan flutt þangað (eftir því sem sannorðir menn sagt hafa) að hver hafði upp komið innan kirkju á Reykjum, en biskupinn, herra Oddur Einarsson, bifalaði Álfí Gíslasyni títtnefnda kirkju til Reykja aftur að flytja, hvar hún hefur síðan staðið." Í örnefnalýsingu segir: "Á hlaðinu framan (suðaustan) við bæinn stendur hjallur. Munnmæli herma að þar hafi staðið kirkja eða bænhús. [...] Ég spurði sérstaklega um hvort nokkurn tíma hefði komið nokkuð fram, sem benti til þess að þar hefði verið grafreitir. Heim. vissi ekki til þess. En sú trú er enn við lýði að á þessum stað eigi alltaf að standa hús." Hjallurinn hafði norðvesturhorn þar sem nú er hliðstólpi um 4 m sunnan við suðausturhorn hlöðu sem er sambyggð íbúðarhúsi að austan. Kirkjugarðurinn náði innundir núverandi hlöðugrunn.

Nú er malarborið hlað að austan, stétt að vestan en lystigarður með trjáhríslum að sunnanverðu.

Þegar hlaðan var undurbyggð eftir bruna 1956 var handgrafinn kjallari undir henni. Komu þá í ljós mannabein syðst í grunninum. Hjallurinn - sem staðið hefur á hinni fornu kirkjutóft - fauk en var endurbyggður á sama stað um 1960. Yngri hjallurinn snéri eins og framhlið húsanna en mjög þröngt hafði verið að komast á milli gamla hjallsins og bæjarhúsanna.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

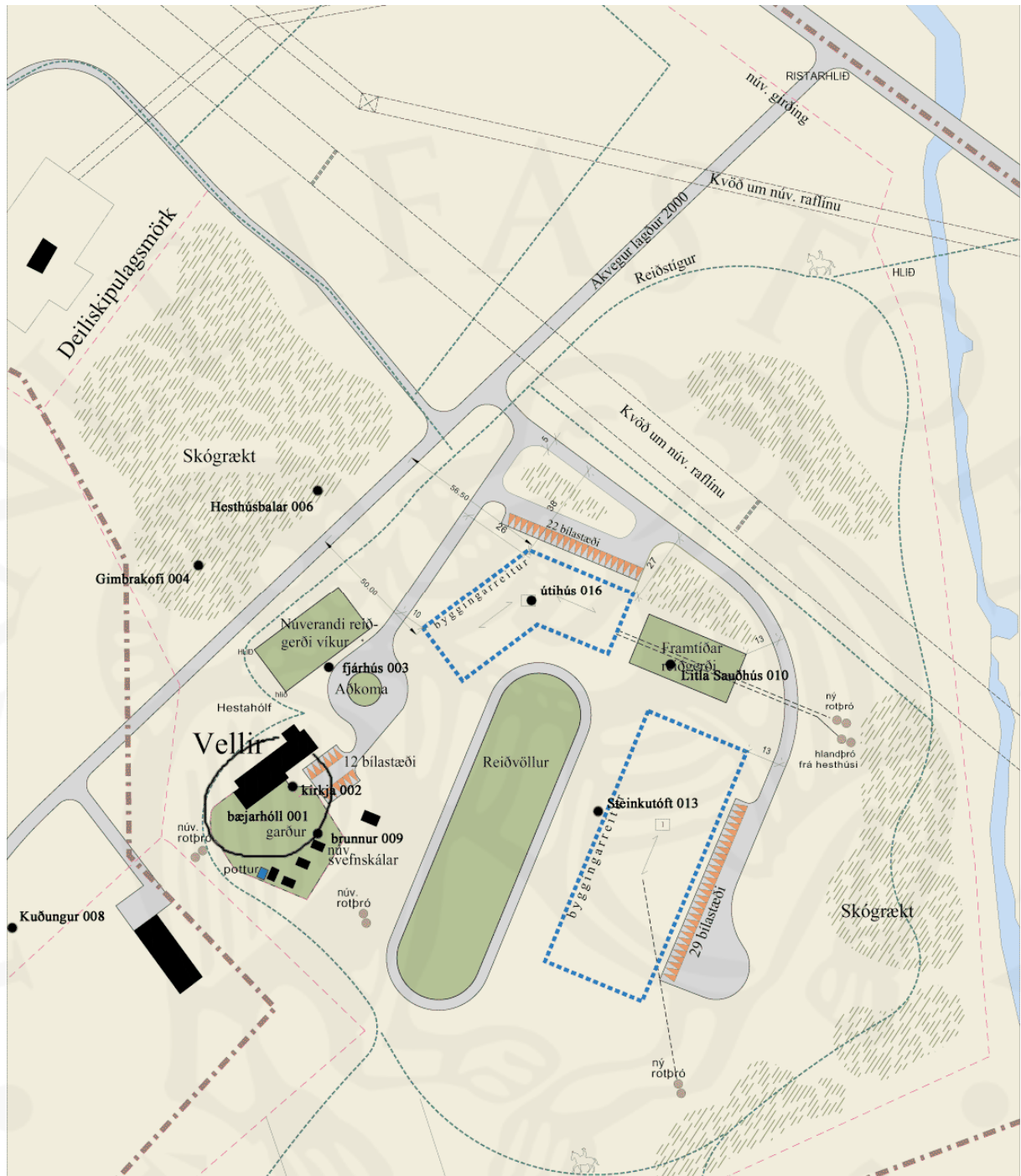
Heimildir: JÁM II, 402; SSÁ, 244; Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:003 heimild um fjárhús

63°59.129N 21°10.218V

Stór fjárhús voru um 40 m ANA við bæinn 001, norðan og vestan við heimreiðina. Þessi staður er nú um 20 m

Fornleifakönnun

Kort 1. Bæjarstæði Valla – hluti deiliskipulagsreits. Mínjastaðir merktir inn á kort frá Landform.

austan við austurgafli útihúsa á bæjarhól, sunnan við reiðgerði eða undir suðurmörkum þess.

Malarborið plan, aðkeyrsla og hestastæði.

Önnur fjánhús voru byggð fast vestan við þessi um 1930 og voru þau járnklædd á timburgrind með hlöðnum veggjum. Bæði húsin fuku. Undirstöður þeirra komu í ljós þegar reiðgerðið var byggt.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Túnakort 1918

ÁR-516:004 *Gimbrakofi* heimild um fjánhús

63°59.163N 21°10.282V

Um 70 m norður (og heldur vestar) af 002 var fjánhús í túni. Það hefur verið uppi á hól um 30 m norður af vegi sem liggur norðan við bæjarhólinn 001, um 15 m austar en beitin norður af austurgafli útihúsanna á bæjarhólnum.

Vellir í Ölfusi

Ávöl hæð í sléttu túni.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Túnakort 1918

ÁR-516:005 *Tóftarhóll* heimild um fjárhús

63°59.106N 21°10.376V

"Tóftarhóll: Hóll sunnarlega í Vesturtúni, suðvestur af bænum, þar var fjárhús." segir í örnefnalýsingu. Þessi fjárhús voru skammt austan við íbúðarhús Kjartans Björnssonar, um 110 m vestan við 004 og 90 m suðvestan við íbúðarhús á bæjarhól. Nákvæm staðsetning er ekki þekkt - hússtæðið er 10-20 m norðan við veg að nýjum íbúðarhúsum og 20-30 m austan við hús Kjartans.

Í sléttu túni.

Húsinu var rutt niður og tóftin notuð sem garðstæði áður en hún var alveg jöfnuð út.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Túnakort 1918; Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:006 *Hesthúsbalur* heimild um hesthús

63°59.184N 21°10.215V

"Hesthúsbalur: Klapparhólar suðaustan Berghylsmós, núverandi vegur að bænum liggur vestan balanna, en eldri vegurinn lá austan balanna og beint norður á þjóðveginn." segir í örnefnalýsingu. Hesthús voru vestan við lítinn klapparhól í suðausturhorni túns norðan vegar sem er norðan bæjar. Hóllinn er um 70 m austur af 004.

Slétt tún með klapparhólum.

Þessi hús voru torfhús og gætu hafa verið byggð eftir 1918 þar sem þau eru ekki sýnd á túnakorti.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:007 *garðlag* túngarður

63°59.083N 21°10.452V

"Ekrar: Þýfður mói vestan frá túngarði, sem sér enn fyrir og að Vorsabæjarmörkum, nú sléttaður og ræktaður." segir í örnefnalýsingu. Túngarður sést enn fyrir norðvesturhlíð túnsins og má rekja hann frá norðvesturhorni spennistöðvar samfelld vestur fyrir hús Kjartans Björnssonar, en endar þar á mós við suðvesturhorn þess, alls 237 m.

Garðurinn er nú allur utan túns og er vírgirðing rétt innan við hann. Nú í móa þar sem hestar ganga. Mikið rask hefur verið þar sem suðvesturhlíð túnsins var og hefur öllum ummerkjum um garðinn verið eytt þar. Tún eru allsstaðar austan við en engin merki sjást um garðinn þar og gæti verið að hann hafi ekki náð um allt túnið.

Grjóthlaðinn garður, víðast alveg hruninn eða búið að fjarlægja grjótið úr honum. Hlaðinn úr stóru hraungrýti. Hlykkur er á honum nyrst sem sést á túnakorti en þar er þó mjög dregið úr honum.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:008 *Kuðungur* heimild um fjárhús

63°59.066N 21°10.338V

Fjárhús var um 90 m beint vestur af bæ 001. Þar er nú lítill hóll með vélarusli á, 5-10 m vestan við gáma sem standa 10-15 m vestan við stóran bragga (vélageymslu).

áður tún, nú óræktarblettur. Stór gryfja með bílhrejum hefur verið gerð vestan við.

Lítill hóll en engin merki sjást um mannvirki.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

ÁR-516:009 heimild um brunn

63°59.099N 21°10.216V

Brunnur var þar sem hinn austasti af þremur svefnskálum er í bæjarhólsfætinum sunnan við íbúðarhúsið, um 25 m sunnan við það.

Nú lystigarður með svefnskálum, áður í túni í jaðri bæjarhóls. Vallalækur rann áður meðfram suðaustur jaðri túnsins og upp undir bæjarhólinn skammt austan við brunninn.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:010 *Litla-Sauðhús* tóft fjárhús

63°59.146N 21°10.020V

"Litla-Sauðhús: Lítill hóll, tóftarbrot á norðausturbrún Austurtúns." segir í örnefnalýsingu. Tóft Litlu Sauðhúsa er enn á lágum hól í túninu um 150 m suðaustur af suðausturhorni útihúsa á 001. Hún er um 140 m sunnan við heimreið og annað eins vestan við Vallalæk.

Í sléttu túni. Gróinn klapparhóll með tóft uppi á.

Fornleifakönnun

Tóftin er vestan í hólnum, snýr norður-suður með dyr í suður. Einföld, grjóthlaðin að innan og eru hleðslurnar byrjaðar að hrynja.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:011 *Vallarétt* heimild um rétt 63°59.217N 21°09.895V

"Réttarflöt: Lítil flöt við Vallalækinn, sunnan þjóðvegjarins (gamla), austan lækjarins. [...] Vallarétt: Réttin austan Réttarflatar. Þar var áður sauðahús. Réttin eyðilögð 1971 þegar nýi þjóðvegurinn var lagður yfir réttarstæðið, einn stór steinn stendur eftir." segir í örnefnalýsingu. Réttarstæðið er undir þjóðvegi 1, um 140 m sunnan við heimreið að Völlum (vegur lagður árið 2000). Þar er nú einn stór hraundrangur vestan við veginn sem var í réttinni og er grjóthruga úr henni sunnan við dranginn. Skammt suðvestan við réttarstæðið er hestarétt úr tré.

Grasmói - nú vegarstæði.

Hættumat: hætta, vegna vegaf framkvæmda

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:012 *Sauðahús* tóft fjárhús 63°59.137N 21°09.815V

"Vallarétt: Réttin austan Réttarflatar. Þar var áður sauðahús.[...]" segir í örnefnalýsingu. Tóft Sauðahúsa er um 150 m suðaustan við Vallarétt 011 og um 65 m austan við Vallalæk (sem nú rennur í nýlegum farvegi austan við tún Valla).

Tóftin er hlaðin undir og að hluta í hraunklapparhól en í kring eru valllendismóar, að mestu slétt harðlendi.

Fjárhús þessi hétu Sauðahús og voru í notkun fram undir 1970 - þau fuku. Tóftin er hlaðin úr stóru hraungrýti og standa hleðslur í fjárhúsum vel en hlaðan hefur verið járnklædd á timburgrind. Steyptur garði er vestanmegin í fjárhúsum og nær 2 m lengra í suður en gaflhlöðin.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:013 *Steinkutóft* heimild um bústað 63°59.095N 21°10.090V

"Steinkutóft: Lítill hóll í Stóru-Veitu, suðaustur af bænum. Munnmæli herma að þar hafi verið einsetukona." segir í örnefnalýsingu. Tóftarbrot saúst fram yfir miðja 20. öld um 110-130 m ASA við suðausturhorn útihúsa á bæjarhól 001. Þessi staður er 10-20 m austan við reiðvöll og um 60 m SSV við Litlu-Sauðhús 010 en nákvæm staðsetning er ekki kunn.

Í sléttu túni - harðbali. Malarborin reiðgata er yfir hússtæðið.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:014 *Rjómabússtígur* heimild um leið

"Rjómabússtígur: Vegurinn af þjóðveginum, og að Varmá (Vorsabæjarvaði). Hann var upphaflega lagður vegna rjómabúsins á Öxnalæk. Ég man eftir honum lítið ofanibornum, en herinn lét bera ofan í hann þegar hann hafði herbúðir á Ekrum." segir í örnefnalýsingu. Slóði sést enn norðan við eldri heimreið að Völlum, samsíða henni við Varmá.

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 3

ÁR-516:015 garðlag áveita

Áveitugarðar sjást enn í Fremri-Spildu. Fremri-Spilda var blautt engi sunnan Heimaspildu, sem var sunnan Stóru- og Litlu-Veitu sem voru heima undir túni. Fremri-Spilda nær á milli landamerkja.

Áður blautt engi, nú framræst.

Vatni var veitt á þetta svæði fram yfir miðja 20. öld en eftir það var það ræst fram.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reykjatorfa, 4

ÁR-516:016 heimild um fjárhús 63°59.157N 21°10.119V

Rúmlega 100 m beint suður af suðausturhorni útihúsa á 001 var tóft af fjárhúsum um 1955. Hún var síðar sléttuð undir tún. Hússtæðið er í austurjaðri malarstígs sem liggur í sveig austur og suður fyrir reiðvöllinn.

Í sléttu túni.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Vellir í Ölfusi

Kort 2. Þekktir minjastaðir í landi Valla í Ölfusi, merktir inn á kort frá Landform.

5. kafli. Niðurstöður

Alls voru skráðir 16 minjastaðir í landareign Valla í Ölfusi. Af þeim eru 12 í hinu forna túni Valla nálægt eða við fyrirhuguð framkvæmdasvæði. Ekki er vitað um neina minjastaði á leigulandi Eldhesta ehf. úr landi Vorsabæjar né á svokölluðu Reykjastykki. Ekki var gengið um þau svæði enda ekki fyrirhugaðar neinar breytingar á landnotkun þar að undanskilinni skógrækt syðst á leigulandi úr landi Vorsabæjar en þar er framræst votlendi sem ólíklegt er að fornleifar leynist á.

Merkustu fornleifarnar á Völlum eru bæjarhóllinn sjálfur (**001**) og kirkjustæði með grafreit (**002**) á hólnum austnaverðum. Hóllinn er stór og myndarlegur og geymir án efa minjar um búsetu manna á Völlum frá miðöldum. Hann hefur verið skemmdur af þeim byggingum sem á honum standa en brýnt er að komið verði í veg fyrir að hann verði fyrir frekari spjöllum. Engin merki sjást um kirkjustæðið eða grafreitinn lengur en vitað er hvar kirkjan stóð og er nauðsynlegt að þess verði gætt að þeim stað verði ekki raskað.

Aðrar fornleifar eru fyrst og fremst útihús sem hafa verið sléttuð (**003, 004, 005, 006, 008, 013, 016**) og verður í flestum tilvikum að teljast ólíklegt að mikið sé eftir af þeim undir sverði, þar sem jarðvegsþykknun er lítil á þessu svæði og stutt niður á fast. Þær fornleifar sem enn eru óskemmdar eru túngarður **007**, Sauðahús **012** og Litlu-Sauðahús **010**. Túngarður og Sauðahús eru fjarri fyrirhuguðum framkvæmdasvæðum en mikilsvert er að þess verði gætt í framtíðinni að þeim verði ekki spillt af vangá.

Þrír staðir teljast í uppnámi vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Það eru útihússtæði **016** sem er á byggingarreit fyrirhugaðra hesthúsa, Steinkutóft **013** sem er í jaðri byggingarreits fyrirhugaðs Gesta- og þjónustuhúss og tóft Litlu-Sauðhúsa **010**, sem er undir eða við fyrirhugað reiðgerði við norðausturhorn reiðvallar.

Að auki má nefna að útihússtæði **004** og **006** lenda inni í skógrækt miðað við fyrirbyggjandi skipulagstillögu

6. kafli. *Tillaga um aðgerðir*

* Lagt er til að fyrirhugað reiðgerði við norðausturhorn reiðvallar verði hannað með það í huga að það skemmi ekki tóft Litlu-Sauðhúsa **010**. Lagt er til að tóftin fái að halda sér og verði felld inn í skipulagstillöguna.

* Lagt er til að fornleifafræðingur verði látinn fylgjast með er grunnar verða teknir fyrir nýjum hestúsum og gesta- og þjónustuhúsi m.t.t. hugsanlegra leifa útihúss **016** og Steinkutóftar **013**. Þó afar litlar líkur verði að teljast á að fornleifar komi í ljós á þessum stöðum verður að gera ráð fyrir að stöðva þurfi framkvæmdir ef þeirra verður vart.

* Lagt er til að tré verði ekki gróðursett þar sem útihús **004** og **006** voru.

7. kafli. *Heimildaskrá*

Árnessýsla. Sýslu- og sóknarlýsingar Hins íslenska bókmenntafélags 1839-1843 og lýsing Ölfushrepps anno 1703 eftir Hálfván Jónsson, Rv. 1979.

Diplomatarium Islandicum eða Íslenskt fornbréfasafn I-XVI, Kh. og Rv. 1853-1976.

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín 1-11, Kh. 1913-43; 12-13 Rv. 1990.

‘Reykjatorfan.’ Þórður Ö. Jóhannsson skráði 1971. Örnefnastofnun Íslands.

Túnakort. Þjóðskjalasafn Íslands.